

Remissvar angående Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73, Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

Region Värmland ansvarar för framtagningen av vår regionala utvecklingsstrategi Värmlandsstrategin och har uppdrag inom ramen för det vad gäller tex energi, klimat, miljö, jämställdhet, kompetensutveckling, infrastruktur, bredbandsutbyggnad, bioekonomi och landsbygdsutveckling. De skogliga frågorna har stor betydelse för Värmlands fortsatta utveckling mot en cirkulär biobaserad ekonomi.

Region Värmland har tagit del av skogsutredningens betänkande och vill härmed bidra med våra perspektiv och idéer till arbetet, samt belysa de behov vi efterfrågar från kommande politiska beslut.

Generella synpunkter från Region Värmland

En av våra styrkor i Värmland är skogen. Näringslivet i Värmland är starkt präglad av våra naturrikedomar. Värmland var tidigt framgångsrik med att förädla skogen. Idag är Värmland världsledande inom pappers, massa- och förpackningsindustrin. Var sjätte kartongförpackning i världen med flytande innehåll har sitt ursprung i Värmland. I Värmland finns hela värdekedjan, från råvara till färdig förpackning. 24 procent av Värmlands industrianställda finns i skogsindustrin. Skogsindustrin i Sverige är världens näst största exportör av massa, papper och sågade trävaror, när man räknar samman dem. Värmland har en betydande roll i detta. Klusterorganisationen The Paper Province är till för att främja arbetet mellan sina medlemsföretag som finns inom massa- och pappersindustrin men har också en viktig roll i samspelet om en hållbar utveckling för hela regionen.

När vi pratar om hållbar utveckling menar vi utveckling för hela Värmland såväl som hela Sverige. Svenskt skogsbruk ger idag inte bara upphov till en rad oerhört viktiga produkter som konsumeras över hela världen. Skogen lägger också grunden för verkliga jobb i hela landet utanför de stora tillväxtområdena. Arbeten som innebär att det behövs stor kompetens och yrkesskicklighet långt ut på landsbygden. Skogsbruket genomgår och kommer att utvecklas mycket framöver

när det gäller digitalisering. Ett mer digitaliserat skogsbruk innebär många möjligheter till allt från precisionsodling, smarta autonoma maskiner, bättre skräddarsydda lösningar för kundanpassade produkter till nya metoder att samla in data om biologisk mångfald och fakta om markförhållanden som kan ligga till grund för ett skonsamt skogsbruk. Detta kräver ny kunskap och ny kompetens och den ska finnas till hands i hela landet. I Värmland arbetar ungefär 13 000 personer inom den skogsbaserade bioekonomin, varav cirka 75% är män. Av regionens drygt 20 000 privata skogsägare är dock hela 38 % kvinnor. Dessa kvinnor är alltså en viktig maktfaktor i skogliga frågor och det bör det tas hänsyn till i arbetet med utformningen av politiken. För Region Värmland är jämställdhet nyckeln till att skapa goda förutsättningar för en konkurrenskraftig, innovativ och cirkulär bioekonomi.

Skogen är central för omställningen till ett fossilfritt och klimatneutralt Värmland och dess värden bidrar till förutsättningarna för en hållbar regional utveckling. Men skogen är också mångfunktionell och fungerar som en oas för återhämtning, rekreation och hälsa, för fritidsaktiviteter och besök. Den värmländska skogen lockar turister från hela världen och bidrar till att den ständigt växande besöksnäringen får en allt starkare ställning i regionen.

Den svenska skogspolitiken bör därför präglas av ett modernt och uppdaterat synsätt på hållbarhet som beaktar skogens kopplingar till hela regionernas utveckling vad gäller tillväxt, företagsamhet, innovationskraft, sysselsättning, kompetens, attraktivitet, jämställdhet, folkhälsa, mångfald både mänsklig och biologisk, landskapsbilder, rekreation och klimatnytta.

Region Värmland anser att utredningens uppdrag att undersöka möjligheterna och lämna förslag på stärkt äganderätt till skog, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av skogsmark samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi viktiga och nödvändiga frågor som har stor betydelse för Värmlands och Sveriges utveckling.

Region Värmland deltar i uppdraget att ta fram en regional skogsstrategi. Detta handlar inte minst om att lyfta fram och prioritera de olika intressen som finns för att använda skogen som resurs. Mot bakgrund av hur viktig skogen är för Värmlands framtid är Region Värmland bekymrad över den debatt som förs både i Sverige men inte minst i EU där olika åsiktsinriktningar står mot varandra om hur och vad skogen skall kunna användas till.

Den senaste tiden har det skett skogsindustriella investeringar utan tidigare jämförelse i Värmland tack vare god konjunktur men också beroende på mycket medvetna satsningar på tex långsiktigt hållbara

material. Våra skogsbolags utvecklingsavdelningar såväl som vårt världsledande bioekonomikluster Paper Province samt forskning på Karlstads Universitet har i linje med vår smarta specialiseringsstrategi inriktat sig på att ta fram nya biobaserade framtidsmaterial eller nya sätt att tillvarata restströmmar på effektivare sätt. Denna goda trend ser ut att, Corona till trots, hålla i sig och nya investeringar väntar.

En osäkerhet i hur dessa investeringar kan komma att betraktas eller hur skogsråvara kan användas eller förädlas kan innebära att viktiga investeringar för Värmland och Sverige inte blir av. Det skulle innebära att vi tappar fart i den så viktiga samhällsomställningen till en cirkulär ekonomi.

Om vi ska kunna fortsätta att gå i spetsen för utvecklingen till en cirkulär biobaserad ekonomi måste debatt ersättas av dialog. Utredningens ambition att bidra till ett sundare diskussionsklimat i de skogsrelaterade frågorna ser därför Region Värmland som en viktig prioritering.

Region Värmland vill nedan peka på några delar i utredningen som är särskilt viktiga att beakta.

Det regionala utvecklingsperspektivet

Skogsnäringen bedriver forskning och utveckling kring hur skogen ska kunna användas mer som förnybar resurs i arbetet med att ställa om till en cirkulär biobaserad samhällsekonomi. Värmland ligger i framkant här. Den skogliga bioekonomin bidrar starkt till att skapa möjlighet att gå från fossilberoende till effektivare resursanvändning i samhället, lägre klimatgasutsläpp, kolsänkor och fossilfria transporter. Sett till den regionala ekonomin (BRP) har Värmland en av de högsta andelarna bioekonomi i Sverige. Trots att värdet inom bioekonomin i Värmland har ökat med 18,3% mellan åren 2008 och 2016 har det totala klimatutsläppet minskat med 21,7% under samma period. Värdet av skog har också stor potential att öka och implementeras inom nya innovationer. Värmland har gjort stora ekonomiska och arbetsmässiga satsningar inom området för bioekonomi de senaste åren och intar därför en topplacering i riket med ett mycket bra utgångsläge inför framtida utmaningar.

Under våren 2015 arbetade Region Värmland fram en regional forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering. Den starkaste prioriteringen blev skoglig bioekonomi. Specialiseringen på bioekonomi beskrivs som att vi demonstrerar bioekonomi i hela Värmland genom innovation och genom att öka utbud och efterfrågan på skogsbaserade produkter och tjänster. Samtidigt visar vi vägen för omställning till ett fossilfritt och hållbart samhälle i hela Värmland.

Ett aktivt skogsbruk har därmed stor betydelse för Värmlands fortsatta väg mot hållbar utveckling. För att både Värmland, Sverige och EU ska nå målet om klimatneutralitet år 2045 måste tillgången på biomassa säkerställas genom fortsatta möjligheter till ett aktivt skogsbruk, fler initiativ som stimulerar utvecklingen och användandet av hållbara produkter, en förståelse kring de kraftigt skiftande förutsättningar som finns i EU:s medlemsländer för en hållbar skogssektor samt beakta skogens roll för en cirkulär biobaserad ekonomi.

Vi ser fram emot en bioekonomistrategi som väger skogens olika värden

Skogsutredningen lyfter att en bioekonomistrategi för Sverige behövs, och att arbetet med den måste ta fart. En otydlig och spretig politik höjer idag konfliktnivån. Olika myndigheter har olika uppdrag och uppfattningar om avvägningar i skogen. Motsägelsefulla budskap och brist på långsiktighet försvårar för skogens olika intressegrupper att jobba tillsammans mot gemensamma och tydliga mål.

För att peka ut en stabil riktning för framtiden behöver vi fortfarande mer kunskap om skogens ekologiska status, om skogens möjliga roll i klimatarbetet och potential att bidra till att fasa ut det fossila, om skogens roll för svensk ekonomi och sysselsättning, för landsbygdsutveckling, friluftsliv och kultur. Vi behöver enas om var vi står och vartåt utvecklingen pekar. Men till sist är avvägningarna politiska – vad vill Sverige som nation med sin skog? Vilka mål ska sättas upp utvecklingen av den cirkulära biobaserade ekonomin? Region Värmland hoppas att bioekonomistrategin kommer att bidra till svaret.

Region Värmland välkomnar därför en stark nationell strategi för en växande cirkulär bioekonomi.

Hållbart brukande bör vara huvudspåret för skogen och den biologiska mångfalden

Region Värmland oroas av att diskussionen om skogen alltmer domineras av en föreställning om att brukande av skog och mark är något som utgör ett hinder för biologisk mångfald, och att det huvudsakliga verktyget för att bevara och utveckla mångfald är att ge skogen ett formellt skydd som förhindrar brukande. Synsättet visar sig vissa av de strategier och regleringar som tas fram av EU-kommissionen och som därigenom påverkar utvecklingen i Sverige, och det yttrar sig också i delar av skogsutredningen.

Människan lever av naturen och vår existens är beroende av ett hållbart brukande av naturens resurser.

2011 avverkades 6,5 milj. m³sk av den värmländska skogen. Samtidigt växte den med 8,6 milj. m³sk vilket innebär att den stående biomassan

ökade med 2,1 milj. m³sk. Denna ökning har i stort sett varit konstant ända sedan början av 1900-talet vilket innebär att vi har dubbelt så mycket skog nu som vi hade då. Men detta hade inte skett om inte skogen återplanterats och skötts med röjningar och gallringar. Ett hållbart skogsbruk innebär att vi inte tar ut mer än vad vi kan producera. Men det innebär också att vi kan påverka tillväxten med hur vi sköter skogen. Att sköta skogen är också att ta hänsyn till de förutsättningar som ges på den enskilda platsen och alltid göra hållbara avvägningar vad som är bäst på lång sikt. Skog som brukas kan därför generera höga värden för biologisk mångfald och många av de skogar som nu skyddas på grund av höga naturvärden har brukats under lång tid. De områden som skyddas har också ett fortsatt behov av skötsel för att behålla sina höga naturvärden.

I Värmland och i många andra län är ägandet och brukandet av skogen av stor vikt för regionens utveckling och välbefinnande och är även en del av regionens kulturella identitet. Region Värmland hade gärna sett att utredningen innehållit mer av förslag kring hur brukandet av skogen kan utvecklas, bli mer ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart, och färre förslag kring hur skog ska undanhållas från brukande. Region Värmland anser att ett hållbart brukande bör vara huvudspåret i skogspolitiken.

Ta hänsyn till Naturvårdsverkets utredning som jämför hur länder rapporterar olika om skyddad mark till EU

Skogsutredningen har som deluppdrag att undersöka hur Sverige kan leva upp till internationella åtaganden om biologisk mångfald och skydd av värdefull natur. EU:s medlemsländer rapporterar hur de skyddar mark till EU men jämförelser mellan länderna är svåra eftersom länderna klassar skyddad mark olika och rapporterar heller inte på ett jämförbart sätt. Debatten om skogen präglas därför idag av starka åsiktspositioner från olika håll med en stor differens i uppfattningen om hur mycket skog vi egentligen idag skyddar i Sverige.

Beroende på hur man klassar och rapporterar olika områden med skydd kan Sverige antingen ligga mycket bra till i jämförelser med andra EU-länder, eller vara nästan "sämst i klassen". I dag ingår till exempel inte frivilliga avsättningar, riksintressen för naturvård eller strandskydd i de områden som rapporteras som skyddade i Sverige medan flera europeiska länder rapporterar områden för till exempel landskapsskydd som skyddade trots att brukande av marken fortfarande är tillåten där.

Utredningens uppdrag har i sammanfattningen beskrivits som att *lösa den strid* som pågått mellan olika uppfattningar och intressen de senaste decennierna.

Region Värmland vill därför betona vikten av den utredning som Naturvårdverket nu har i uppdrag att fram med syftet att undersöka jämförbarheten mellan EU-ländernas rapportering om skyddad mark. Resultatet av utredningen bör ligga till grund för regeringens tillämpning av skogsutredningens förslag.

Förslaget att formellt skydd ska vara frivilligt är bra

Idag kan höga naturvärden utgöra en risk för skogsägaren. En skogsägare som under lång tid skött sin skog på ett sätt som ger höga naturvärden kan på grund av dessa värden tvingas lämna ifrån sig sin skog. Det är inget bra incitament om vi vill att skogsägare ska utveckla sitt brukande så att högre naturvärden uppstår. Att övergå till att låta en större del av naturvärden i skogen behandlas under principen om frihet under ansvar bedömer Region Värmland i enlighet med utredningen att vara en bra väg att fortsätta utvecklas. Utgångspunkten bör dock vara att där en frivillig överenskommelse om avsättning eller skydd har träffats mellan parterna skall alltid ersättning utgå till skogsägaren. Vi vill understryka att det måste vara statens ansvar att ersätta markägare för utebliven inkomst från brukandet av skogen.

Region Värmland ställer sig därför bakom förslaget att formellt skydd av skog i huvudsak ska vara frivilligt.

Bra att nyckelbiotopsinventeringen upphör

Nyckelbiotopsinventeringen innebar myndighetsbeslut som saknade lagstöd samtidigt som den fick mycket stora ekonomiska konsekvenser för skogsägarna. Inventeringen skapade ett omvänt incitament till naturvård där en skogsägare som skött sin skog varsamt och skapat biotoper där hotade arter trivs utsattes för en stor ekonomisk press genom att riskera att inte kunna sälja sin skog. Utredningen föreslår att nyckelbiotopsinventeringen ska ersättas av en naturmiljöbeskrivning. Region Värmland anser att det är bra att kunskapen om var värdefulla biotoper finns ökar, men det är viktigt att naturmiljöbeskrivningen utformas så att den inte får samma rättsosäkra verkan som nyckelbiotopsinventeringen. Informationen från nyckelbiotopsinventeringen bör inte heller förstöras utan förvaltas och tillgängliggöras på ett sätt som inte orsakar ovan nämnda problem.

Region Värmland ställer sig därför bakom förslaget att nyckelbiotopsinventeringen ska upphöra.

Stina Höök

Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Eleonore Åkerlund

Regional utvecklingsdirektör

Utdraget skickas till

Miljödepartementet